ROYAL SECONDARY SCHOOL - DHORAJI

Std :- 10th **ROUND - 01** **Date : 11-01-2025**
Time :- 3:00 hour **Sub : Sanskrit** **Marks :- 80**

विभाग - A

* ***अधोदत्तस्य गद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत ।(कोऽपि एकः)*** **[04]**
નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો.(કોઈપણ એક)

(1) *स्वरेण युवकः कायेन वृद्धः इव कश्चित् भग्नदन्तः धवलकेशः सदण्डः एकः जनः अर्जुनस्यसमीपमागतवान् । अदृष्टपूर्वं तादृशं जनं दृष्ट्वा अर्जुनः आश्चर्यचकितः सञ्जातः । महाभारतकालिकान् स्थूलकायान् बलिष्ठान् जनान् स्मरन् स कष्टमपि अनुभूतवान् । अस्य एतादृशीं स्थितिं दृष्ट्वा अर्जुनः साश्चर्यं पृष्टवान् – ''को भवान् ? कस्मात् तव ईदृशी अवस्था जाता ।''*

(2) *विक्रमस्य द्वादश्यां शताब्द्यां सिद्धराजः जयसिंह मालवविजयं कृतवान् । विजयानन्तरं जयसिंहः नृपतेः यशोवर्मणः सर्वं धनं गृहीत्वा अणहिलपुरं प्रत्यागतवान् । धनेन सह तत्रत्यः ग्रन्थागारोऽपि तस्य हस्तगतो जातः । अस्मिन् ग्रन्थागारे बहवोऽनुपमाः ग्रन्थाः आसन् । तेषु भोजेन विरचितं सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्ना प्रसिद्धं भोजव्याकरणमपि एकतमम् आसीत् ।*

* ***अधोदत्तानां संस्कृतप्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्य चित्वा संस्कृते लिखत । (कौ अपि द्वौ)*** **નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર વિકલ્પોમાંથી સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)** **[02]**

(3) *लोष्टः कस्य विकारः वर्तते*
(A) आकाशस्य (B) वायोः (C) पृथिव्याः

(4) *अपरिचितः स्वरेण कीदृशः आसीत् ?*
(A) वृद्धः (B) युवकः (C) अन्धः

(5) *वित्तदासः धनिकोऽपि कीदृशः आसीत् ?*
(A) सन्तुष्टः (B) उदारः (C) लुब्धः

* ***अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उतराणि गुर्जरभाषायां लिखत । (कौ अपि द्वौ)*** **[04]**
નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉતર ગુજરાતી ભાષામાં લખો.(કોઈપણ બે)

(6) ફૂટનાથે વિત્તદાસને છેતરવા માટે કઈ યોજના બનાવી ?

(7) સિદ્ધરાજ જયસિંહની શું મહેચ્છા હતી અને તેણે હેમચંદ્રાચાર્ય પાસે તે કઈ રીતે વ્યકત કરી ?

(8) આધુનિક યુદ્ધ અને મહાભારતકાલીન યુદ્ધ વચ્ચે શો તફાવત છે ?

* ***अधोदत्तस्य विषयस्य उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत । (कोऽपि एकः)*** **[02]**
નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટૂંક નોંધ લખો. (કોઈપણ એક)

(9) *अष्टाध्यायी* **અથવા** આચાર્ય પતંજલિ

(10) હેમચંદ્રાચાર્ય

(11) ***अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषाया लिखित ।*** **[04]**
નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉતર સંસ્કૃતભાષામાં લખો.

''भोः श्रेष्ठिन्, अस्माकं बहवः कुटुम्बिजनाः श्वः अतिथयः भविष्यन्ति । तेषामर्थे भोजनादिनिर्माणाय कानिचित् पात्राणि कृपया मह्यं यच्छतु । परश्वः तानि प्रत्यर्पयिष्यामि ।''प्रातिवेशिकधर्मभावेन वित्तदासः कूटनाथाय पात्राणि प्रायच्छत् । पात्रोपयोगावसाने कूटनाथःपात्राणि प्रत्यर्पयितुं वित्तदासस्य गृहमगच्छत् । तैः पात्रैः सह कूटनाथः अन्यानि कानिचित्लघूनि नूतनानि पात्राणि अपि तत्र स्थापितवान् । लघूनां नूतनानां पात्राणां दर्शनेन विस्मितः वित्तदासः कूटनाथमपृच्छत्, ''भो वयस्य! एतानि पात्राणि मम न सन्ति ।''

(1) *कूटनाथस्य गृहे के अतिथयः भविष्यन्ति ?*
(2) *वित्तदासः कूटनाथाय केन भावेन पात्राणि प्रायच्छत् ?*
(3) *कूटनाथः कदा पात्राणि प्रत्यर्पयितुं वित्तदासस्य गृहम् अगच्छत् ?*
(4) *कः नूतनानि पात्राणि स्थापितवान् ?*

विभाग **- B**

* ***अधोदतस्य पद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः)***
નીચે આપેલા પદ્યખંડનો ગુજરાતીભાષામાં અનુવાદ કરો.(કોઈપણ એક) **[04]**

(12) *इत्युकतः कोधताम्राक्षः तप्तकाञ्चनकुण्डलः ।*
राक्षसेन्द्रोऽभिदुद्राव पतगेन्द्रम् अमर्षण ।।
तद् बभूवाद्भुतं युद्धं गृध्रराक्षसयोस्तदा ।
सपक्षयोर्माल्यवतोः महापर्वतयोरिव ।।

(13) *न जायते म्रियते वा कदाचि –*
न्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
न हन्यते हन्यमाने शरीरे ।।

* ***अधोदत्तानां संस्कृतप्रश्नानां उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा संस्कृते लिखत ।***
(कौ अपि द्वौ) **[02]**
નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર વિકલ્પોમાંથી સંસ્કૃતમાં લખો.(કોઈપણ બે)

(14) *किम् उपादेयम् अस्ति ?*
(A) *कार्यम्* (B) *अकार्यम* (C) *गुरुवचनम्*

(15) *सन्तः किं कृत्वा अन्यतरत् भजन्ते ?*

(A) *परीक्ष्य* (B) *दृष्ट्वा* (C) *अनुभूय*

(16) *जटायुः रावणस्य किम् मुत्याटयामास ?*

(A) *नेत्रान्* (B) *केशान्* (C) *मुखान्*

* ***अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उतराणि गुर्जरभाषायां लिखत । (कोडपि त्रयः)*** **[06]**

નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉતર ગુજરાતી ભાષામાં લખો.(કોઈપણ ત્રણ)

(17) જટાયુ પાસે કયાં આયુધો હતાં ?

(18) '*गीतामृतम्*' પદ્યને આધારે કેવો મનુષ્ય શાંતિ પામે છે ?

(19) અપવર્ગપ્રદા શિવની મૂર્તિ પ – વર્ગથી કેવી રીતે રચાયેલી છે ?

(20) ગુરુ કેવા હોવા જોઈએ ?

* ***श्लोकपूर्ति कुरुत । (कौ अपि द्वो)* શ્લોક પુર્તિ કરો.(કોઈપણ બે)** **[04]**

(21) *जातस्य हि .... शोचितुमर्हसि ॥*

(22) *कर्मण्येवा .... स्त्वकर्मणि ॥*

(23) *यस्मानोद्विजते .... मे प्रियः ॥*

<u>*विभाग* - C</u>

* ***अधोदत्तस्य नाटयखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोडपि एकः)*** **[04]**

નીચે આપેલા નાટયખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો.(કોઈપણ એક)

(24) *चाणकयः – भोः श्रेष्ठिन! अपि कदाचित् चन्द्रगुप्तस्य दोषान् पूर्वनृपतेः नन्दस्य गुणान् अधुना स्मरन्ति प्रकृतयः ?*

चन्दनदासः –शान्तं पापम् । शरदनिशासमुद्गतेन पूर्णिमाचन्द्रेण अधिकं नन्दन्ति प्रकृतयः ।

चाणकयः – भोः श्रेष्ठिन्! प्रीताभ्यः प्रकृतिभ्यः प्रतिप्रियमिच्छन्ति प्रकृतयः ।

चन्दनदनसः– आज्ञापयतु आर्यः । किं कियत् च अर्थजातम् अस्माज्जनादिष्यते ?

(25) *शाण्डिल्यः – भो भगवन् । इदमुघानम् ।*

परिव्राजकः – प्रविश अग्रतः ।

शाण्डिल्यः – भगवान् एव पुरतः प्रविशतु । अहं पृष्ठतः प्रविशामि ।

परिव्राजकः – किमर्थम् ।

शाण्डिल्यः – पौराणिकयाः मम मातुः श्रुतम् अशोकपल्लवान्तरनिरुद्धो व्याघ्रः प्रतिवसति । तत् भगवानेव पुरतः प्रविशतु अहं पृष्ठतः प्रविशामि ।

* ***अधोदत्तं वाकयं कः वदति इति लिखत । (कौ अपि द्वौ)*** **[02]**

નીચે આપેલા વાકયો કોણ બોલે છે તે લખો. (કોઈપણ બે)

अ	***ब***
(26) *इदमासनम्, तत्र स्थातव्यम्*	– *शाण्डिल्यः*
(27) *पठनेन किं भविष्यति*	– *चन्दनदासः*
(28) *कः पुनः अधन्यो नृपतेः विरुद्धमाचरति*	– *चाणक्यः*
	– *परिव्राजकः*

*** *अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उतराणि गुर्जरभाषायां लिखत ।   (कौ अपि द्वौ)*** **[04]**
નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ બે)

(29) ચાણકય કઈ રીતે ચંદનદાસ પ્રત્યે અત્યાદર વ્યકત કરે છે ?
(30) શાંડિલ્યે કરેલું ઉદ્યાનનું વર્ણન લખો.
(31) રાક્ષસના પરિવારની સોંપણી કરવા અંગે ચંદનદાસ (ચાણકયને) શો ઉત્તર આપે છે ?

*** *अधोदत्तयोः विषययोः उपरि संक्षेपेण टिप्पणी लिखत ।   (कौ अपि द्वौ)*** **[04]**
નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટુંક નોંધ લખો.(કોઈપણ બે)
(32) *शाण्डिल्यः*
(33) ચાણકય
(34) પરિવ્રાજક
*** *कोष्ठगतानि पदानि प्रयुन्य वाकये रचयत । (कौ अपि द्वौ)*** **[02]**
કૌંસમાં આપેલ પદોનો ઉપયોગ કરી વાકયો બનાવો.(કોઈપણ બે)
(35) રાજા ચંદ્રગુપ્ત ઉગ્ર દંડ આપનારા છે. *(चन्द्रगुप्त तीक्ष्णदण्ड नृपति)*
(36) તમે રાક્ષસના પરિવારને રક્ષો છો. *(युष्मद् राक्षस गृहजन रक्ष्)*
(37) ભણ્યા વિના વિદ્યા પ્રાપ્ત થતી નથી. *(पठन विद्या प्र + आप्)*

विभाग - D

*** *अधोदतानां प्रश्नानां सुचनानुसारम् उतराणि लिखत ।***
નીચે આપેલા પ્રશ્નોના સુચના મુજબ ઉતરો લખો.
(38)*'गृहम्'शब्दस्य समानार्थकं शब्दम् अधोदतेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।*
कवषः, गूढम्, सदनम् **[01]**
(39)*'नायते'शब्दस्य विरुद्धार्थकं शब्दम् अधोदतेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।*[01]
उत्पाधते, म्रियते, अस्ति
(40) *अधोदतेभ्यः कियापदेभ्यः वर्तमानकालस्य अन्यपुरुषस्य एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत ।* **[01]**
व्रजामि, व्रजावः , व्रजति
(41) *अधोदतेभ्यः कियापदेभ्यः सामान्य भविष्यकालस्य मध्यमपुरुषस्य द्विवचनस्य रूपं चित्वा लिखत ।* **[01]**
प्रक्ष्यसि, प्रक्ष्यथः, प्रक्ष्यथ
(42)*अधोदतेभ्यः कियापदेभ्यः आज्ञार्थ–अन्यपुरुषस्य द्विवचनस्य रूपं चित्वा लिखत ।* **[01]**
वन्दताम्, वन्दन्ताम् , वन्देताम्

(43)अधोदतेभ्यः क्रियापदेभ्यः विध्यर्थ–अन्यपुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । **[01]**

पठयेम्, पठेयुः, पठेव

(44)'अर्जुनः प्राचीन युद्धम अस्मरत् ।' दतस्य वाकयस्य 'स्म' प्रयोगयुत्कं शुद्धं वाक्यं चित्वा लिखत । **[01]**

(क) अर्जुनः प्राचीनं युद्धं स्मरन्ति स्म ।

(ख) अर्जुनः प्राचीनं युद्धं स्मरति स्म ।

(ग) अर्जुनः प्राचीनं युद्धं स्मरसि स्म ।

(45)अधोदतेभ्यः नामरूपेभ्यः पञ्चमी विभकते एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । **[01]**

फलस्य, फलात्, फलेषु

(46)अधोदतेभ्यः नामरूपेभ्यः षष्ठी विभकते बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । **[01]**

मूर्तिभ्यः , मूर्ती, मूर्तीनाम्

(47)उपपद विभकतेः प्रयोगं कृत्वा रिकतस्थानं पुरयत । **[01]**

आकारेण कश्चित् कृशः जनः .... सह न तिष्ठति । (कृशाय, कृशेन, कृशस्य)

(48)प्रकोष्ठात युकतं संख्यापदं चित्वा रिकतस्थानं पुरयत । **[01]**

विकमस्य .... शताब्धां सिद्धराजः मालवविजयं कृतवान् ।

(द्वादश्यां, द्वदश्याः, द्वादशया)

(49) रेखाङ्कितपदस्य कृदन्तप्रकारं विकल्येभ्यः लिखत । **[01]**

पठनस्य तावत् अर्थ <u>ज्ञातुम्</u> इच्छामि ।

(सम्बन्धक भूतकृदन्तम्, विध्यर्थ कृदन्तम् , हेत्वर्थ कृदन्तम्)

(50)अधोदतस्य सन्धिविच्छेदं दतेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत् । **[01]**

देशोऽयम् (देशो + अयम्, देशः + अयम्, देशा + अयम्ः)

(51)अधोदतस्य सन्धियुत्कं पदं दतेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत् । **[01]**

कुसुमात् (कुसुमादपि, कुसुमेदपि, कुसुमेऽदपि)

*** अधोदतयोः समासिकपदयोः समासप्रकारां दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत ।** **[02]**

(52) मयूररूपम् (कर्मधारय समास, षष्ठी तत्पुरुष समास, बहुव्रीहि समास)

(53) प्रभूतलोभः (कर्मधारय समास, षष्ठी तत्पुरुष समास, बहुव्रीहि समास)

<u>विभाग - E</u>

(54) अधोदतानि वाकयानि कथानककमानुसारेण स्थापयत ।

નીચે આપેલા વાકયો કથાનકક્રમ અનુસાર ગોઠવો. **[04]**

(1) यदयं वित्तदासः धनिकोऽपि लुब्धो वर्तते ।

(2) अतः केनापि उपायेन मया असौ वञ्चनीयः ।

(3) एकदा कूटनाथेन चिन्तितम् ।

(4) तस्य कूटनाथाभिधः वैश्यः प्रातिवेशिकः आसीत् ।

(55) *अधोदत्तं गद्यखण्डं पठीत्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत ।*

નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃત ભાષામાં લખો. [04]

एषः भारतदेशः अस्ति। एषः प्राचीनः ऐतिहासिकः सांस्कृतिकदेशः अस्ति। अत्र अनेकाः भाषाः, विविधानि मतानि च सन्ति। बहुविधाः आचाराः विचाराः च सन्ति। तथापि वयं भारतीयाः संस्कृतसूत्रबद्धाः स्मः। 'वयं भारतीयाः' इति भावना अत्र सुदृढा अस्ति। भवान् हिन्दुः अस्ति। सः मुस्लिमः अस्ति, त्वं क्रैस्तः असि, अहं सिक्खः अस्मि इति एषा भावना अत्र भेदिका नास्ति। वयं सर्वे भारतीयाः स्मः। भारतीयाः वयं धन्याः देशोऽयं क्षोभरहितः भवतु।

(1) अस्माकं भारतदेशः कीदृशः अस्ति ?

(2) बहुविधाः आचाराः विचाराः च सन्ति तथापि वयं केन बद्धाः स्मः?

(3) अस्माकं का भावना सुदृढा अस्ति ?

(4) भारतदेशे का भावना भेदिका नास्ति ?

*** *कर्ता सह कृतीनां योग्यं मेलनं कुरुत । (कौ अपि द्वौ)* [02]**

કર્તા સાથે યોગ્ય કૃતિ જોડો.(કોઈપણ બે)

अ	***ब***
(56) *हेमचन्द्राचार्य*	– *कादम्बरी*
(57) *महर्षि वाल्मीकिः*	– *मुद्राराक्षसम्*
(58) *विशाखदत्तः*	– *शब्दानुशासनम्*
	– *रामायणम्*

*** *रेखाङ्कितानि पदानि शुद्धानि कृत्वा गद्यखण्डं पुनः लिखित । (कनि अपि त्रीणि)***

રેખાંકિત પદોને શુધ્ધ કરીને ગદ્યખંડ ફરીથી લખો.(કોઈપણ ત્રણ) [03]

(59) *एते पदार्थाः <u>परस्परम्</u> भिन्नाः सन्तीति प्रतीयन्ते । <u>परंतु</u> प्रत्यक्षतः परस्परं भिन्नेषु पदार्थेषु अपि <u>किंचिदेकं स्वाभाविकं</u> <u>आन्तर्यँ</u> अपि भवति ।*

*** *अधोदत्तस्य श्लोकक्स्य गुर्जरभाषायम अनुवादं कृत्वा अर्थविस्तारं कुरुत ।***

***(कोडपि एकः)*નીચે આપેલાં શ્લોકનો અનુવાદ કરીને અર્થવિસ્તાર કરો.(કોઈપણ એક) [03]**

(60) *चतुर्विधा भजन्ते मां जनाः सुकृतिनोडर्जुन ।*
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ ।।

(61) *वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि ।*
लोकोत्तराणां चेतांसि को नु विज्ञातुमर्हति ।।